

Maatilojen rahoitusjärjestelyjä valmistelevan työryhmän väliraportti

Maa- ja metsätalousministeriön työryhmämuistio 2016:2

Maatilojen rahoitusjärjestelyjä valmistelevan työryhmän väliraportti

ISSN 1797-4011 (Verkkojulkaisu)

ISBN 978-952-453-937-1 (Verkkojulkaisu)

Helsinki 2016

KUVAILULEHTI

Julkaisija	Maa- ja metsätalousministeriö			Julkaisu-aika 28.6.2016
Tekijä(t)	Maatilojen rahoitusjärjestelyjä valmisteleva työryhmä, puheenjohtaja Esko Juvonen, sihteerit Sanna Koivumäki ja Mika Saari			
Julkaisun nimi	Maatilojen rahoitusjärjestelyjä valmistelevan työryhmän väliraportti			
Julkaisusarjan nimi ja numero	Maa- ja metsätalousministeriön työryhmämuistio 2016:2			
Julkaisun teema				
Julkaisun osat/ kieliversiot				
Tiivistelmä	Maa- ja metsätalousministeriö asetti 12.4.2016 työryhmän, jonka tarkoituksena on ollut selvittää ja valmistella lainoitukseen liittyviä keinoja maatilojen ajankohtaisten tilapäisten maksuvalmiusongelmien helpottamiseksi. Tehtävänä on ollut arvioida maksuvalmiuslainojen ja valtiontakausten käyttökelpoisuutta sekä selvittää aiemmin myönnettyjen valtionlainojen ja korkotukilainojen lyhennysten maksamisen lykkäysmahdollisuuksien lisäämistä. Edellä mainittuja toimenpiteitä koskevat ehdotukset olivat tehtävä 31.5.2016 mennessä. Lisäksi työryhmän tehtävänä on tutkia investointeja koskevien takausmahdollisuuksien kehittämistarvetta, jota koskeva ehdotus on tehtävä 30.9.2016 mennessä. Toimeksiantonsa mukaisesti työryhmä selvitti ja tarkasteli keväällä 2016 lainoitukseen liittyvien toimenpiteiden käyttämistä maatilojen tilapäisten maksuvalmiusongelmien helpottamiseksi. Työryhmä selvitti EU:n maatalouden valtiontukisääntöjen mahdollistamia lainoitukseen liittyvän tuen toteuttamisvaihtoehtoja. Työryhmä arvioi eri toimenpidevaihtoehtojen toteuttamis- ja rahoitusmahdollisuuksia sekä vaikuttavuutta. Lisäksi työryhmä arvioi valtiontakauksista aiheutuvia riskejä valtiontalouteen. Työryhmän väliraportti sisältää ehdotuksen lainoihin liittyviksi toimenpiteiksi maatilojen maksuvalmiusongelmien helpottamiseksi. Työryhmä ehdottaa uuden väliaikaisen valtiontakausjärjestelmän käyttöönottoa pankkien myöntämille maksuvalmiuslainoille sekä aiemmin myönnettyjen valtion- ja korkotukilainojen lyhennysten maksun lykkäysvuosien sekä valtionlainojen korkovapaavuosien kokonaismäärän lisäämistä. Ehdotuksen toimeenpaneminen edellyttää lainsäädäntöhanketta hallituksen esityksen antamiseksi sekä valtiontuki-ilmoitusta Euroopan komissiolle uuden valtiontukijärjestelmän ja aiemmin myönnettyjen valtiontukien ehtojen muutosten hyväksymiseksi. Lisäksi ehdotuksen toimeenpano edellyttää riittävän rahoituksen olemassaoloa ehdotuksesta aiheutuvien taloudellisten vaikutusten kattamiseksi sekä tietojärjestelmien muuttamista Maaseutuvirastossa ja rahoituslaitoksissa.			
Asiasanat	maatalous, valtiontakaus, rahoitusjärjestely			
Asianumerot				
	ISSN (painettu)	ISBN (painettu)	ISSN (verkkojulkaisu) 1797-4011	ISBN (verkkojulkaisu) 978-952-453-937-1
	Sivumäärä 24	Kieli suomi	URN-tunnus http://urn.fi/URN:ISBN:978-937-1	
Julkaisujen myynti/ jakelu	http://mmm.fi/julkaisut			

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare	Jord- och skogsbruksministeriet	Utgivningsdatum 28.6.2016		
Författare	Arbetsgruppen som bereder finansieringsarrangemang för gårdarna, ordförande Esko Juvonen, sekreterare Sanna Koivumäki och Mika Saari			
Publikationens namn	Lägesrapport av arbetsgruppen som bereder finansieringsarrangemang för gårdarna			
Publikationsseriens namn och nummer	Jord- och skogsbruksministeriets arbetsgruppspromemoria 2016:2			
Publikationens tema				
Publikationens delar/ språkversioner				
Referat	Jord- och skogsbruksministeriet tillsatte den 12 april 2016 en arbetsgrupp, vars syfte har varit att utreda och bereda mekanismer med anknytning till lånefinansiering för att lindra akuta, tillfälliga likviditetsproblem på gårdarna. Arbetsgruppens uppgift har varit att bedöma relevansen av likviditetslån och statsgarantier samt att utreda möjligheterna att bevilja flera amorteringsfria år för tidigare beviljade statslån och räntestödslån. Förslag angående de ovan nämnda åtgärderna skulle lämnas före den 31 maj 2016. Arbetsgruppen har också i uppgift att analysera behovet av att utveckla investeringsgarantierna samt lämna ett förslag före den 30 september 2016. I enlighet med sitt uppdrag utredde och granskade arbetsgruppen under våren 2016 hur åtgärder med anknytning till lånefinansiering kan användas för att lindra gårdarnas tillfälliga likviditetsproblem. Arbetsgruppen utredde vilka möjligheter att stöda lånefinansieringen som möjliggörs av EU:s bestämmelser om statsstöd till jordbruket. Arbetsgruppen bedömde möjligheterna att verkställa och finansiera de olika åtgärdsalternativen samt deras effektivitet. Dessutom bedömde arbetsgruppen vilka risker statsgarantierna medför för statens finanser. I arbetsgruppens lägesrapport ingår ett förslag till åtgärder med anknytning till lånefinansiering för att lindra gårdarnas likviditetsproblem. Arbetsgruppen föreslår att ett nytt, temporärt system för statsgarantier tas i bruk för likviditetslån som beviljas av bankerna samt att antalet amorteringsfria år för tidigare beviljade statslån och räntestödslån samt det totala antalet räntefria år för statslån ökas. För att verkställa förslaget krävs ett lagstiftningsprojekt för att lämna en regeringsproposition samt en statsstödsanmälan till EU-kommissionen för godkännande av det nya statsstödssystemet och ändringarna av villkoren för tidigare beviljade statsstöd. Utöver detta krävs också tillräcklig finansiering för att täcka de ekonomiska konsekvenserna av förslaget samt ändringar i informationssystemen vid Landsbygdsverket och finansinstituten.			
Nyckelord	jordbruk, statsgaranti, finansieringsarrangemang			
Ärendenummer				
	ISSN (tryckt)	ISBN (tryckt)	ISSN (webbpublikation) 1797-4011	ISBN (webbpublikation) 978-952-453-937-1
	Sidantal 24	Språk finska	URN http://urn.fi/URN:ISBN:978-937-1	
Beställningar/ distribution	http://mmm.fi/julkaisut			

Tiivistelmä ehdotuksista

1. Valtion takaus maksuvalmiuslainoille

Työryhmä esittää valtioneuvoston käyttöönottoa pankkien myöntämille maksuvalmiuslainoille. Takauksen kohteena olevan lainan enimmäismäärä olisi 30 prosenttia kahden edellisvuoden myyntitulojen ja tukien yhteenlasketusta keskiarvosta, kuitenkin enintään 110 000 euroa ja vähintään 30 000 euroa. Valtioneuvoston takaus voisi koskea enintään 70 prosenttia takauksen kohteena olevan lainan määrästä. Laina-aika olisi enintään 7 vuotta, johon voisi sisältyä enintään kaksi lyhennysvapaavuotta. Takauksen saajalta perittäisiin valtiolle vastaavaa takausmaksua kuin maatalouden investointeihin myönnettävissä valtioneuvoston takauksissa.

Takaukset myönnettäisiin maatalouden kehittämisrahastosta (Makera). Työryhmä arvioi, että valtuuksia takauksen myöntämiseen tarvittaisiin 160 miljoonaa euroa enintään 230 miljoonan euron maksuvalmiuslainamäärälle. Työryhmä arvioi, että valtioneuvoston takauksista mahdollisesti valtiolle aiheutuvien nettomenojen kattamiseksi Makeraan tarvittaisiin riskipääomaa 10 miljoonaa euroa. Takauksien myöntämisen perusteista, hakemisesta ja muista hallinnollisista menettelyistä säädettäisiin lailla.

2. Lainojen maksuhelpotukset

Työryhmä esittää, että maatalouden rakennetuista annetun lain (1476/2007) ja sitä edeltäneen maaseutuelinkeinojen rahoituslain (329/1999) nojalla myönnettyjen valtion- ja korkotukilainojen lyhennysten maksun lykkäysvuosien sekä valtionlainojen korkovapaavuosien kokonaismäärää lisättäisiin kolmella vuodella yhteensä kahdeksaan vuoteen. Korkotuen tai korkoetuuden määrää ei kuitenkaan nostettaisi siitä, mitä tuensaajalle on alun perin myönnetty. Perusteet lyhennyslykkäysten ja korkovapaiden myöntämiseksi säilyisivät ennallaan.

Maa- ja metsätalousministeriölle

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 12.4.2016 työryhmän, jonka tarkoituksena on selvittää lainoitukseen liittyviä keinoja maatilojen ajankohtaisten maksuvalmiusongelmien helpottamiseksi ja investointirahoituksen edistämiseksi. Työryhmän tehtävänä on valmistella lainoitukseen liittyviä toimenpiteitä, joiden avulla voidaan toisaalta helpottaa tilapäisiä, erityisesti markkinatilanteesta aiheutuvia maksuvalmiusongelmia ja toisaalta parantaa maatilojen kehittämisen rahoitusmahdollisuuksia pitkällä aikavälillä. Tehtävänä on myös ollut arvioida maksuvalmiuslainojen ja valtiontakausten käyttökelpoisuutta ajankohtaisten rahoitusongelmien hoidossa sekä selvittää aiemmin myönnettyjen valtionlainojen ja korkotukilainojen lyhennysten maksamisen lykkäysmahdollisuuksien lisäämistä keinona tilapäisten taloudellisten vaikeuksien lieventämiseksi. Työryhmän on tutkittava myös investointeja koskevien takausmahdollisuuksien kehittämistarvetta. Työryhmän on tehtävä arvio eri toimenpiteiden toteuttamismahdollisuuksista, ehdotus toimenpiteiksi ja niille asetettavista edellytyksistä, toimeenpanosta ja arvio kustannuksista.

Työryhmän toimikausi on 12.4.2016–30.9.2016. Työryhmän on tehtävä lainalyhennysten lykkäyksiä sekä maksuvalmiuslainoitusta ja siihen liittyvää valtiontakausta koskevat ehdotukset 31.5.2016 mennessä. Ehdotus investointeja koskevien takausmahdollisuuksien kehittämisestä on tehtävä 30.9.2016 mennessä.

Työryhmän puheenjohtajaksi nimettiin maatalousneuvos Esko Juvonen (maa- ja metsätalousministeriö). Työryhmän jäseniksi nimettiin budjettineuvos Elina Selinheimo (valtiovarainministeriö), yksikönjohtaja Esko Leinonen (Maaseutuvirasto), rahoituspäällikkö Laila Luoma (Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus), maatalousjohtaja Minna-Mari Kaila, varajäsenenään tiimipäällikkö Juha Lappalainen (Maa- ja metsätaloustuottajien Keskusliitto MTK ry), puheenjohtaja Holger Falck, varajäsenenään toiminnanjohtaja Johan Åberg (Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC r.f.), myyntipäällikkö Esa Ala-Kantti, varajäsenenään myyntipäällikkö Kukka Backman (OP ryhmä), johtaja Timo Kalliomäki (Nordea Pankki Suomi Oyj), toimitusjohtaja Sami Iltanen (Säästöpankki), maatalousneuvos Arja-Leena Kirvesniemi, varajäsenenään maatalousekonomisti Pekka Pihamaa (maa- ja metsätalousministeriö), maatalousylitarkastaja Sanna Koivumäki (maa- ja metsätalousministeriö) ja vanhempi hallitussihteeri Mika Saari (maa- ja metsätalousministeriö). Työryhmän sihteereinä toimivat Sanna Koivumäki ja Mika Saari. Työryhmä on kokoontunut väliraportin jättämiseen mennessä viisi kertaa.

Työryhmän väliraportti sisältää ehdotuksen lainaan liittyviksi toimenpiteiksi maatilojen maksuvalmiusongelmien helpottamiseksi. Ehdotuksen toimeenpaneminen edellyttää lainsäädäntöhanketta hallituksen esityksen antamiseksi sekä valtiontuki-ilmoitusta Euroopan komissiolle uuden valtiontukijärjestelmän hyväksymiseksi. Lisäksi ehdotuksen toimeenpano edellyttää riittävän rahoituksen olemassaoloa ehdotetusta tuesta aiheutuvien taloudellisten vaikutusten kattamiseksi sekä tietojärjestelmien muuttamista Maaseutuvirastossa ja rahoituslaitoksissa.

Työryhmä luovuttaa kunnioittaen väliraporttinsa maa- ja metsätalousministeriölle.

Helsingissä 31 päivänä toukokuuta 2016

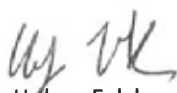
Esko Juva

Esa Ala-Kantti

Sanna Koivumäki

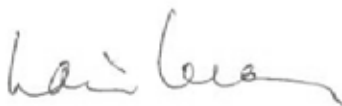
Holger Falck

Esko Leinonen

Sami Iltanen

Laila Luoma

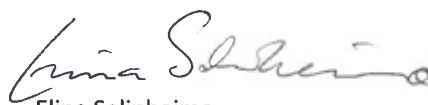
Minna-Mari Kaila

Mika Saari

Timo Kalliomäki

Elina Selinheimo

Arja-Leena Kirvesniemi

SISÄLLYS

Tiivistelmä ehdotuksista	5
1. Maatilojen maksuvalmiustilanne	9
2. Euroopan unionin ja kansallinen lainsäädäntö	11
3. Ehdotukset	15
3.1 Valtiontakaukset maksuvalmiuslainoille	15
3.2 Lainojen maksuhelpotukset	18
4. Korkotuen tarpeellisuus	20
Liite. Komissiolle toimitettavat tiedot ja ehdot rahoitusohjelmaksi väliaikaisen maksuvalmiustuen myöntämiseksi maito-, sika- ja hedelmä-/vihannesalan tuottajille (Temporary crisis support_bridge liquidity gaps)	21

1. Maatilojen maksuvalmiustilanne

Maksuvalmiusongelmat ovat tällä hetkellä arkipäivää monella Suomalaisella maatilalla. Suomessa maatalouden tuotantokustannukset ovat pääsääntöisesti korkeat verrattuna muihin Euroopan maihin muun muassa siksi, että luonnonolosuhteistamme johtuen kotieläintuotannon vaatimat rakentamisinvestoinnit ovat mittavia, lyhyestä kasvukaudesta johtuen satopotentiaali ei peltoviljelyssä ole yhtä korkea ja lämmitys- ja työkustannus on korkea.

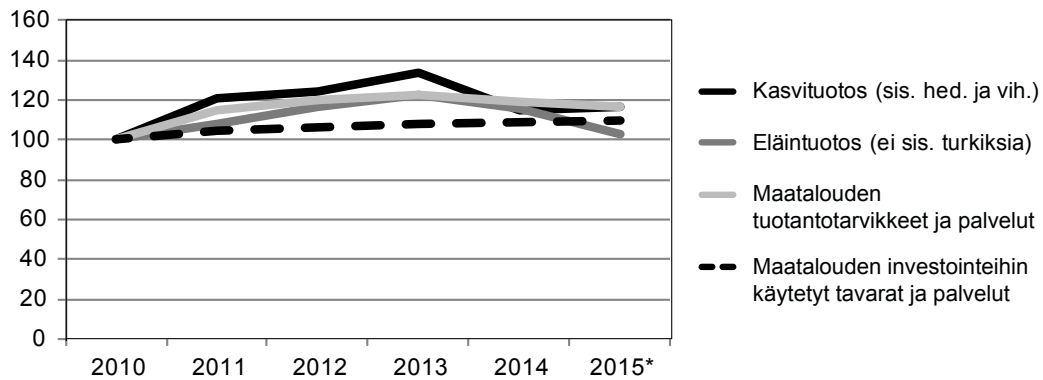
Tuotannon tehostamisella voidaan vaikuttaa tuotantokustannuksiin esimerkiksi automatisoinnin, yksikkökoon laajentamisen ja niiden rinnalla tehtävien kustannuksia alentavien ja tuotantoa nostavien kehittämistoimien kautta. Maatalouden rakennekehitys onkin edennyt Suomessa nopeasti viimeisimpien vuosikymmenten aikana, vaikka olemme kehityksessä edelleen esim. Ruotsia n. 10–15 vuotta jäljessä. Nopeisiin hintavaihteluihin nähden tehostamistoimien hyödyt realisoituvat viiveellä.

Viimeisten kahden vuoden aikana maatalousmarkkinoilla on tapahtunut tuottajista riippumattomia, odottamattomia markkinahäiriöitä, joiden seurauksena tuottajahinnat ovat laskeneet voimakkaasti. Erityisen voimakas vaikutus on ollut Venäjän elokuussa 2014 asettamalla elintarvikkeiden tuontikielloilla. Vuoden 2015 maaliskuussa EU:ssa luovuttiin maitokiintiöistä, mikä on johtanut maitomarkkinoiden ylituotanto- ja häiriötilanteeseen koko EU:n alueella ennen. Tästä syystä maidon tuottajahinta on laskenut 16 prosenttia helmikuusta 2014 helmikuuhun 2016. (taulukko 1)

Taulukko 1. Keskimääräisten tuottajahintojen kehitys 2014/2, 2015/2 ja 2016/2
(lähde statdb.luke.fi)

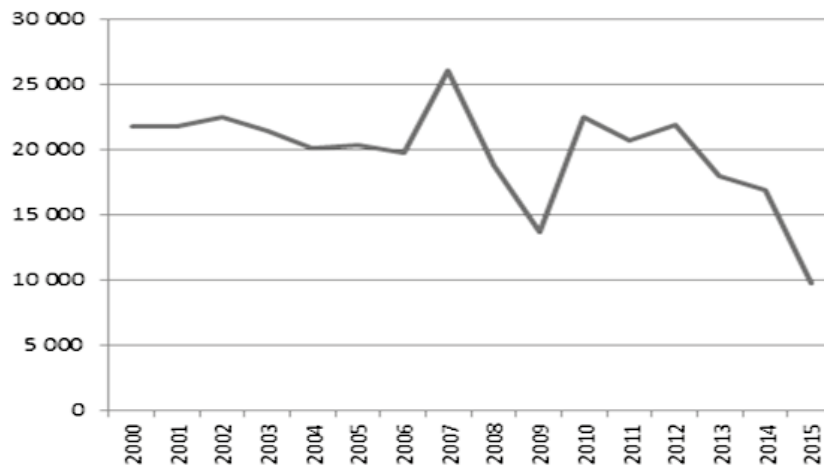
	2014/02	2015/02	2016/02	muutos% (2016–2014)	muutos% (2016–2015)
Maidon tuottajahinta keskimäärin (c/l)	45,83	37,52	38,52	-16,0	2,7
Naudanlihan tuottajahinta keskimäärin (€/100kg)	307,81	298,46	284,89	-7,5	-4,5
Sianlihan tuottajahinta keskimäärin (€/100kg)	162,62	150,65	138,27	-15,0	-8,2
Broilerin tuottajahinta keskimäärin (€/100kg)	148,82	140,35	131,99	-11,3	-6,0
Leipävehnän perushinta (€/tonni)	176,53	168,86	162,15	-8,1	-4,3

Samaan aikaan sianlihan tuottajahinta on laskenut 15 prosenttia, broilerin 11, leipävehnän 8 ja naudanlihan 7,5 prosenttia. Tuottajahintojen alenemisesta huolimatta tuotantopanoksien hinnat ovat säilyneet lähes ennallaan (kuvio 1), mikä on nopeasti johtanut siihen, että tilojen lyhyen aikavälin maksuvalmius on heikentynyt ja tiloilla on vaikeuksia selviytyä normaalin toiminnan aiheuttamista juoksevista kustannuksista tai velkojen lyhennyksistä, eikä niillä ole tässä tilanteessa riittävästi mahdollisuuksia kehittää toimintaa tai tehdä edes korvausinvestointeja. Maatalouden maksuvalmiusongelmat pahenivat edelleen maataloustukien maksatusten viivästyessä vuosina 2015 ja 2016.

Kuvio 1. Maatalouden tuottaja- ja panoshintaindeksien kehitys (2010 = 100)

Luonnonvarakeskuksen 10.3.2016 julkaisema alustava ennuste vuoden 2015 tuloksista osoittaa maatalojen yrittäjätulon pienentyneen vuodesta 2014 noin 40 prosenttia keskimäärin 9 700 euroon tilaa kohti. Yrittäjätulo jää viljelijäperheelle palkaksi ja korvaukseksi yritykseen sijoitetulle omalle pääomalle, kun kokonaistuotoista vähennetään tuotantokustannukset. Jos oman pääoman keskimääräinen tuotto tingitään nollassa, jäi viljelijäperheen koko vuoden 2015 palkaksi silloin keskimäärin 9 700 euroa. Kokonaistasolla maataloustulo eli maatalouden yhteenlaskettu yrittäjätulo koko maassa alenisi ennusteen mukaan vuoden 2014 noin 558 miljoonasta eurosta vuoden 2015 noin 350 miljoonaan euroon. Vuosina 2000–2014 maataloustulo on ollut vuosittain keskimäärin 820 miljoonaa euroa, ja vuoden 2010 jälkeen se on jatkuvasti laskenut. Ennusteen mukainen vuoden 2015 maataloustulo olisi laskenut vuoden 2010 maataloustulosta (892 milj. euroa) jo noin 60 prosenttia.

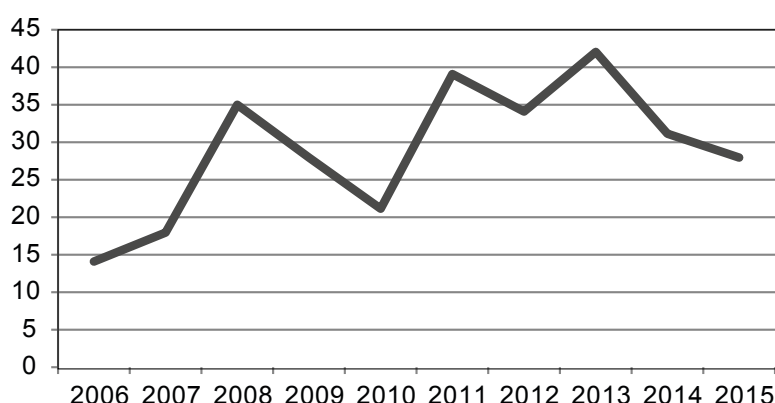
Kuvio 2. Maataloustulon kehitys tilaa kohden vuosina 2000–2015 (euroa/tila)

Suurimmat maksuvalmiusongelmat ovat tällä hetkellä maito- ja sikatiloilla ja ne korostuvat etenkin viime vuosina suuria investointeja tehneillä tiloilla, joilla velkataakka on suuri ja jotka eivät ole pystyneet varautumaan odottamattomiin hinnan muutoksiin. Tämä investointien tilojen joukko on kuitenkin se, joka tulevana vuosina kannattelee alkutuotantoamme ja sen tason säilymistä kotimaista kulutusta vastaavalla tasolla.

Konkurssien määrät maataloilla

Maatalojen konkurssia on ollut vuosina 2006–2015 keskimäärin 28 vuodessa ja vuosina 2011–2015 keskimäärin 35 vuodessa. Konkurssien vuotuinen määrä on siten

noussut, mutta viime vuosina nousu on taittunut. Vuoden 2016 tammi-huhtikuussa konkurssseja on ollut 11. Suomessa oli vuonna 2015 noin 51 000 maatilaa (2006 noin 66 500 maatilaa), joten tilojen kokonaismäärään suhteutettuna konkurssien määrä on pieni, mutta tilamäärän vähentyessä konkurssien suhteellinen osuus on kasvanut. Rahoitusjärjestelyissä tilojen konkurssit ovat äärimmäinen keino, käytännössä tiloilla pyritään etenemään vapaaehtoisin realisoinnein niin pitkälle kuin mahdollista. Valtionvastuun näkökulmasta konkurssi voi tuoda myös valtiolle tappioita, jos konkurssiin menneelle tilalle on myönnetty valtionlainaa tai takausta. Tuotannon volyymeihin konkurssseilla ei ole ollut merkittävää vaikutusta, toisaalta siksi, että määrä on kokonaisuuteen nähden ollut pieni ja toisaalta siksi, että suuremmille yksiköille on pyritty löytämään jatkaja myös konkurssin jälkeen.

Kuvio 3. Maatilojen konkurssien määrä vuosittain 2006–2015

2. Euroopan unionin ja kansallinen lainsäädäntö

Valtiontakaukseen, valtionlainaan ja korkotukilainan korkotukeen sisältyy lähtökohtaisesti tukielementti, minkä vuoksi tuen myöntämisessä ja maksamisessa tulee ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimuksen (SEUT) perustuvat sisämarkkinoiden kilpailupolitiikkaan kuuluvat valtiontukisäännöt ja muu maatalouden tukemisesta annettu EU-lainsäädäntö. Jäsenvaltioiden kansallisella lainsäädännöllä täydennetään EU-lainsäädäntöä ja toimeenpannaan erilaisia EU-lainsäädäntöön perustuvia tuki-instrumentteja, esimerkiksi tukiohjelmiä.

Valtiontakaukset maksuvalmiuslainoille

EU-lainsäädännössä valtiontakausten myöntämisen edellytyksistä säädetään maatalousalan valtiontuen suuntaviivoissa¹, maatalouden ryhmäpoikkeusasetuksessa² ja maatalouden de minimis -asetuksessa³. Maatalousalan valtiontuen suuntaviivojen mukaan komissio voi hyväksyä muitakin tukia suoraan SEUT 107(3) artiklan nojalla edellyttäen, että kyseinen valtiontuki on suuntaviivoissa vahvistettujen yhteisten arviointiperiaatteiden mukainen.

¹ Euroopan unionin suuntaviivat maa- ja metsätalousalan ja maaseutualueiden valtiontuesta vuosina 2014–2020, (2014/C 204/01).

² Komission asetus (EU) N:o 702/2014 tiettyjen maa- ja metsätalousalan ja maaseutualueiden tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti.

³ Komission asetus (EU) N:o 1408/2013 Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen maatalousalalla.

Koska maatalouden valtiontuen suuntaviivat tai maatalouden ryhmäpoikkeusasetus eivät sisällä yrityksen maksuvalmiutta helpottavan tuen kaltaista elementtiä, komissio on ilmoittanut jäsenvaltioille hyväksyvänsä väliaikaiset rahoitusohjelmat takausten tai lainojen muodossa vuoden 2016 markkinaongelmien helpottamiseksi. Jotta ohjelmat voitaisiin hyväksyä, niiden tulee olla tiettyjen komission ennalta määrittelemien vähimmäisvaatimusten mukaisia (liite). Tuen tulee olla muun muassa suunnattu maksuvalmiusongelmissa oleville tiloille ja rajoitettu ongelmien ratkaisemiseksi välttämättömään tukeen, sen tulee olla läpinäkyvää tukielementin laskentamenetelmän suhteen ja sen myöntäminen tulee rajoittaa vuoteen 2016. Tukea ei saa myöntää valtiontukisäännöissä tarkoitetulle vaikeuksissa olevalle yritykselle, vaan pelkästään tilapäisissä markkinatilanteen aiheuttamissa maksuvalmiusvaikeuksissa olevalle maatalousyritykselle. Ohjelman mukainen tuki on rajoitettu maito-, sika- ja hedelmä/vihannesalan tuottajille. Valtiontakauksen sisältämä tuki voi olla määrältään enintään 15 000 euroa tuen saajaa kohden. Rahoitusohjelma on ilmoitettava komissiolle, joka antaa päätöksen tuen hyväksyttävyydestä.

Maksuvalmiustukea on mahdollista myöntää myös maatalouden de minimis -asetuksen mukaisena tukena. Tällöin tuen kohteena voi olla mikä tahansa maatalouden tuotantosuunta, joten näin ollen myös muut kuin edellä mainitun rahoitusohjelman piiriin kuuluvat tuotannonalat voisivat olla maksuvalmiustuen kohderyhmänä. Toisaalta osalle tiloista, erityisesti sikataloudessa, ei voitaisikaan myöntää de minimis -tukea, koska tilankohtainen enimmäismäärä on täynnä tai täyttymässä. De minimis -ehtoinen takaus voi kattaa enintään 80 prosenttia lainasta ja taattu määrä voi olla joko 112 500 euroa ja takauksen kesto 5 vuotta tai 56 250 euroa ja takauksen kesto 10 vuotta (jos taattu määrä on pienempi tai takaus myönnetään lyhyemmäksi ajaksi, tuki lasketaan vastaavana suhteellisenä osuutena enimmäismäärästä).

De minimis -ehtoiseen takaukseen sisältyvä tuki katsotaan läpinäkyväksi myös silloin, kun takauksen bruttoavustusekvivalentti on laskettu ns. safe harbour -maksujen perusteella tai komissio on hyväksynyt ennen takauksen täytäntöönpanoa bruttoavustusekvivalentin laskemiseen käytettävän valtiontukisääntöjen mukaisen menetelmän, joka koskee nimenomaisesti asetuksen soveltamisalaan kuuluvaa liiketoimintatyyppiä ja takaustyyppiä. Takausta ei saa myöntää yritykselle, joka on asetettu yleistäytäntöönpanomenettelyyn maksukyvyttömyyden vuoksi tai täyttää tällaisen menettelyn edellytykset velkojien pyynnöstä. Yhdelle yritykselle myönnettävän de minimis -tuen määrä ei saa olla yli 15 000 euroa minkään kolmen verovuoden jakson aikana, eikä de minimis -tukien kokonaismäärä saa ylittää jäsenvaltiokohtaista enimmäismäärää⁴. De minimis -tukea ei tarvitse ilmoittaa komissiolle, mutta jäsenvaltion on säilytettävä tukea koskevat tiedot 10 vuotta tuen myöntämisestä ja toimitettava tiedot komission arvioitavaksi 20 työpäivän kuluessa pyynnöstä.

Kansallisesti maatalouteen kohdistuvista valtiontakauksista säädetään maatalouden rakennetuista annetussa laissa (1476/2007), rakennetukilaki. Rakennetukilain mukaisia valtiontakauksia voidaan myöntää osana maatalon investointitukia maatalouden tuotantotoiminnan kehittämiseen. Lain nojalla myönnettävän valtiontakauksen edellytyksenä on muun muassa, että lainaohjelman mukaiset vuotuiset lyhennysmaksut ovat kaikki yhtä suuria, maatilaa tai maatilalla toimivia yrityksiä kohden saa olla valtiontakauksia voimassa enintään 2 500 000 euroa ja että lainan saajalta peritään luottolaitoksen välityksellä valtiolle takausmaksuja (kertamaksu, jonka suuruus on 0,75 prosenttia

⁴ Suomen maakohtainen kiintiö on 46,33 miljoonaa euroa kolmen verovuoden jakson aikana, josta Ahvenanmaalle on kohdennettu 0,4 miljoonaa euroa. Maatalouden de minimis -tuen tämänhetkisen käytön perusteella maakohtaisesta kiintiöstä on vuonna 2016 käytettävää noin 24,5 miljoonaa euroa.

takauksen määrästä, kuitenkin enintään 200 euroa, ja lisäksi puolivuositain jälkikäteen maksu, jonka suuruus on 0,75 prosenttia takauksen kulloinkin jäljellä olevasta määrästä). Luotonantaja voi hakea Maaseutuvirastolta puolivuositain takausluoton hoitamisesta korvauksena 0,2 prosenttia takauksen kulloinkin jäljellä olevasta määrästä. Takausta myönnetään täytetakausta ja sen kohteena olevan lainan nostamista varten on hankittava ELY-keskuksen lupa.

Vastaavasti kuin EU:n valtiontukisäännötkään, rakennetukilaki ei sisällä maksuvalmiustuen kaltaista tukimuotoa, vaan lain ja sen taustalla olevan EU-lainsäädännön lähtökohtana on maatalouden toimintaedellytysten ja kilpailukykyyn kehittäminen tuotantotoiminnan tehokkuutta ja laatua edistämällä. Tämän vuoksi rakennetukilain peruseriaatteiden kanssa ristiriitaisen väliaikaisen maksuvalmiustuen kaltaisen elementin sisällyttäminen lakiin olisi lainsäädäntöteknisesti haastavaa ja tekisi tukijärjestelmistä monimutkaisia. Lisäksi maksuvalmiustuesta säätäminen rakennetukilakia muuttamalla edellyttäisi erillisen valtioneuvoston asetuksen antamista tuen yksityiskohdista sekä toista säädöshanketta väliaikaisen sääntelyn poistamiseksi. Tämän vuoksi olisi lähtökohtaisesti selkeintä, jos väliaikaisesta maksuvalmiustuesta säädettäisiin yhdessä erillisessä säädöksessä. Koska valtionavustuslakia (688/2001) ei sovelleta valtiontakaukseen, tämä toteutettaisiin uudella lailla maatalouden väliaikaisista valtiontakauksista. Jotta uusi valtiontakausjärjestelmä olisi mahdollisimman yksinkertainen ja helposti toimeenpantavissa, takauksen ehdoissa kuitenkin viitattaisiin soveltuvien osien rakennetukilain valtiontakaukseen.

Lainojen maksuhelpotukset

EU-lainsäädännössä ei säädetä lainojen lyhennysten lykkäysvuosista tai korkovapaista vuosista. Tukijärjestelmät, joihin lainojen lykkäys- ja korkovapaamahdollisuudet sisältyvät, on kuitenkin ilmoitettu komissiolle ja komissio on hyväksynyt ne kansallisine ehtoineen valtiontuen tai maaseutuohjelman hyväksymistä koskevalla päätöksellään. Lähtökohtaisesti komission hyväksymien tukijärjestelmien muutokset tulee ilmoittaa komissiolle. Lainaankin liittyviä kansallisia tukiehtoja on muutettu aiemmin, jolloin komission näkemys on ollut, että hyväksytyn tukijärjestelmän ehtoja voidaan muuttaa, jos jo myönnetyn tuen määrä ei lisäännä muutoksen johdosta. Lähtökohtaisesti lainan lyhennysten lykkäysvuosien määrän lisääminen ei näyttäisi lisäävän tuen määrää, koska korkoetuuden loputtua lainan saajan on maksettava lainasta kokonaiskoron suuruista korkoa. Valtionlainan korkovapauteen sen sijaan sisältyy tukielementti, joka tulee ottaa huomioon lainaan liittyvää kokonaistukea laskettaessa.

Voimassa olevan rakennetukilain ja sitä edeltäneen maaseutuelinkeinojen rahoituslain (329/1999), *rahoituslaki*, nojalla myönnettyihin valtion- ja korkotukilainoihin on sisällynyt mahdollisuus lyhennysten lykkäykseen. Rahoituslain nojalla myönnetuille valtionlainoille on voitu myöntää myös korkovapautta. Rakennetukilain mukaisia korkotukilainoja on myönnetty vuodesta 2008 lähtien ja niitä myönnetään edelleen. Rahoituslain mukaisia valtionlainoja ja korkotukilainoja oli mahdollista hakea noin vuodesta 2000 vuoteen 2007.

Rakennetukilain mukaan luotonantaja voi myöntää korkotukilainojen lyhennysmaksuille lykkäystä, jos tämä on tarpeen tuen saajan tilapäisten taloudellisten vaikeuksien vuoksi. Lykkäystä voidaan myöntää enintään vuodeksi kerrallaan ja yhteensä enintään viisi vuotta. Lykkäyksen johdosta laina-aikaa voidaan pidentää enimmäislaina-ajan rajoissa tai jäljellä olevia lyhennysmaksuja korottaa.

Rahoituslain nojalla myönnettyille korkotukilainojen ja valtionlainojen lyhennysmaksuille voidaan myöntää lykkäystä sekä valtionlainoille korkovapautta enintään kaksi vuotta kerrallaan, yhteensä kuitenkin enintään viisi vuotta. Lykkäystä myönnetään vähintään puoli vuotta kerrallaan. Lyhennysten lykkäys voidaan myöntää siten, että laina-aikaa pidennetään lykkäysvuosien määrällä, jolloin lykätyt lyhennyserät peritään yhtä monessa erässä alkuperäisen laina-ajan päätyttyä. Lyhennysten lykkäys voidaan myöntää myös siten, että lykkäysvuosien jälkeen maksettavia lyhennysmaksuja tarkistetaan laina-aikaa muuttamatta. Lykkäyksen ja korkovapauden myöntää hakemuksesta luottolaitos siten, että jos lykkäystä tulee aikaisemmat lykkäykset mukaan lukien myönnettäväksi enemmän kuin kaksi vuotta tai jos kyseessä on korkovapauden myöntäminen, hakemus on alistettava asianomaisen luottolaitoksen keskusrahallituksen ratkaistavaksi. Ennen ratkaisemista maa- ja metsätalousministeriön edustajien on tarkastettava hakemus ja hyväksyttävä maksuhelpotusehdotus. Jos lainan vakuudeksi on myönnetty valtiontakaus, tarkastusta ei suoriteta, vaan lykkäyksen edellytyksenä on ELY-keskuksen suostumus. ELY-keskuksen on kuitenkin alistettava asia maa- ja metsätalousministeriön ratkaistavaksi, jos lykkäyksen johdosta takauspäättöksen ehtoja olisi muutettava lainan takaisinmaksun ja suoritusten erääntymistä koskevien ehtojen lisäksi muiltakin osin.

Rahoituslaki on pääosin kumottu vuoden 2008 alussa, kun rakennetukilaki tuki voimaan. Myös lainojen lyhennysten lykkäystä ja valtionlainojen korkovapautta koskeva sääntely on kumottu laista ja sen nojalla annetusta asetuksista. Lähtökohtana on ollut, että rahoituslain nojalla myönnettyt lainat hoidetaan loppuun lakia tältä osin kumohtaessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti. Rahoituslaki on kuitenkin edelleen voimassa eräiden sellaisten tukimuotojen osalta, jotka eivät ole maatalouden tuotantotoimintaa (esim. asuntorakentamistuki). Lisäksi voimassa on laki rahoituslain muuttamisen voimaannpanosta, joka sisältää erinäisiä säännöksiä aiemman lainsäädännön soveltamisesta.

Lainojen lyhennysten lykkäysvuosien ja valtionlainojen korkovapaavuosien lisääminen edellyttäisi voimassa olevan rakennetukilain muuttamista sekä kyseiseltä osin kumotun maaseutuelinkeinojen rahoituslain tai sen muuttamisen voimaannpanosta annetun lain muuttamista. Lainan lyhennyslykkäys- ja korkovapaavuosien määrän lisääminen voitaisiin rahoituslain osalta toteuttaa viimeksi mainittua lakia muuttamalla. Muutos koskisi takautuvasti jo myönnettyjä lainoja ja muutoksen jälkeen rakennetukilain nojalla myönnettäviä uusia lainoja.

Korkotuki

EU-lainsäädännössä korkotuen myöntämisen ehdoista rahoituslaitoksen myöntämälle korkotukilainalle säädetään samoissa säännöissä kuin edellä on esitetty valtiontakauksen kohdalla. Samoin kuin takaustenkaan osalta, maatalouden suuntaviivat tai ryhmäpoikkeusasetus eivät sisällä yrityksen maksuvalmiutta helpottavan korkotuen kaltaista elementtiä. Maatalouden de minimis -asetus sen sijaan mahdollistaa korkotuen myöntämisen myös maksuvalmiustukena. Myöskään korkotukena myönnettävän de minimis -tuen määrä yritystä kohden ei saa olla yli 15 000 euroa minkään kolmen verovuoden jakson aikana. Jos de minimis -tukea myönnetään myös takauksena tai muussa muodossa, tuen yhteenlaskettu määrä ei saa ylittää edellä mainittua enimmäismäärää. Lähtökohtaisesti korkotukeen sisältyvä tukielementti katsotaan läpinäkyväksi tueksi, kunhan tuen määrä ilmaistaan bruttoavustusekvivalenttina diskontattuna tuen myöntämispäivän arvoon.

Kansallisesti maatalouteen kohdistuvista korkotuista säädetään rakennetukilaissa. Korkotukea voidaan myöntää osana nuoren viljelijän aloitustukea tai osana maatalan investointitukea. Rakennetukilain mukaisen korkotuen edellytyksenä on muun muassa, että laina-aika on enintään 25 vuotta, korkotuen määrä on kolme prosenttiyksikköä lainan saajan maksaessa vähintään yhden prosentin vuotuista korkoa, kokonaiskorko vastaa samanlaisiin tarkoituksiin myönnettävien normaaliehtoisten lainojen korkoa (lisättyä ylimääräisillä kuluilla), lainaa lyhennetään puolivuositain tai neljännesvuositain yhtä suurina maksuerinä ja lainan voi nostaa vain ELY-keskuksen luvalla. Rakennetukilaki ei sisällä maksuvalmiustukena myönnettävää korkotukielementtiä, vaan korkotuen perusteena ovat investoinnista aiheutuneet tukikelpoiset kustannukset. Tämän vuoksi myös mahdollisesta korkotukena myönnettävästä maksuvalmiustuesta olisi tarkoituksenmukaisinta säätää erillisessä laissa.

3. Ehdotukset

Maatilojen akuutin maksuvalmiustilanteen helpottamiseksi työryhmä esittää seuraavia toimenpiteitä:

3.1 Valtiontakaukset maksuvalmiuslainoille

Suurimmissa maksuvalmiusvaikeuksissa olevien tilojen tilannetta voitaisiin helpottaa, jos tilat pystyisivät järjestelemään tilapäisrahoitusta yhdellä maksuvalmiuslainalla useiden pienten ja nopeasti erääntyvien tavaratoimittajilta, tuotteiden ostajilta tai pankista otettujen tilapäisluottojen sijaan. Tällä hetkellä osalla etenkin äskettäin investoineista tiloista tilanne on kuitenkin se, että tilan omat vakuudet on kokonaan sidottu investointiin liittyviin lainoihin, eivätkä pankit omien vakavaraisuussäännöstensä vuoksi pysty myöntämään lainaa ilman uusia vakuuksia. Jos merkittävälle osalle uutta lainapääomaa olisi mahdollista saada valtiontakaus, näiden tilojen mahdollisuus saada koh-tuukorkoista pankkilainaa akuutista tilanteesta ylipääsemiseen paranisi.

Koska kyseessä on tuottajahintojen laskun aiheuttama maksuvalmiusongelma, takauksen kohteena olevan lainan määrä voitaisiin sitoa tilan edellisten vuosien tuloihin siten, että lainan enimmäismäärä olisi 30 prosenttia kahden edellisvuoden arvonlisä-verottomasta maataloustuotteiden myyntitulojen ja maataloustukien yhteenlasketusta keskiarvosta huomioiden mahdollisen tuotannollisen investoinnin vaikutus tuloihin. Takauksen kohteena olevan lainan enimmäismäärä olisi 110 000 euroa ja vähimmäismäärä 30 000 euroa. Tällöin tilan myyntitulojen ja tukien yhteenlasketun määrän tulee keskimäärin olla vähintään 100 000 euroa, jotta lainatakauksen myöntämisen alaraja täyttyy. Valtiontakaus voisi koskea enintään 70 prosenttia takauksen kohteena olevan lainan määrästä koko laina-aikana. Laina-aika olisi enintään 7 vuotta, johon voisi sisältyä enintään kaksi lyhennysvapaavuotta.

Takaukseen sisältyvän tuen enimmäismäärä tilaa kohden voi olla enintään 15 000 euroa koko laina-aikana. Tuen saannin ehtona voisi olla se, että takausta hakeva tila on saanut vuonna 2016 viljelijätukia. Valtiontakaus maksuvalmiuslainalle voitaisiin myöntää maito-, sika- ja hedelmä/vihannesalan tuottajille ohjelmaperusteisesti SEUT 107 artiklan ja maatalousalan valtiontuen suuntaviivojen perusteella annettavan komission päätöksen nojalla. Muiden sektoreiden tuottajille takaus voitaisiin myöntää maatalouden de minimis -asetuksen perusteella.

Lainan myöntämisestä vastaisi pankki. Takaus haettaisiin paikallisesta ELY-keskuksesta ja sen saamiseksi hakijan tulisi esittää selvitys tilan taloudellisesta tilanteesta. Takauksen hakemiseksi järjestettäisiin erillinen haku. Jos haettu tukimäärä ylittäisi käytettävissä olevien varojen määrän, tilakohtaisesti myönnettävän tuen määrä suhteutettaisiin kokonaisvaltuuteen.

Takauksen ehdoissa voitaisiin noudattaa soveltuvin osin rakennetukilain valtioneutrausta koskevia ehtoja. Takauksen myöntämisedellytyksistä säädettäisiin erillisellä takausjärjestelmästä annettavalla lailla. Takauksen myöntämisessä pyritäisiin mahdollisimman pitkälle hyödyntämään olemassa olevia maaseutuhallinnon ja pankkien tietojärjestelmiä. Tästä syystä esimerkiksi takauksesta perittävien maksujen ja tilitysten määrät vastaisivat nykyisen rakennetukilain mukaisten valtioneutrausten vastaavia määriä. Uuden takausjärjestelmän kriteerien tulisi olla mahdollisimman selkeät ja yksinkertaiset hallinnollisen taakan ja hylättävien hakemusten välttämiseksi.

Työryhmä esittää valtioneutrausten käyttöönottoa pankkien myöntämille maksuvalmiuslainoille. Takauksen kohteena olevan lainan enimmäismäärä olisi 30 prosenttia kahden edellisvuoden maataloustuotteiden myyntitulojen ja maataloustuotteiden yhteenlasketusta keskiarvosta, kuitenkin enintään 110 000 euroa ja vähintään 30 000 euroa. Valtioneutraus voisi koskea enintään 70 prosenttia takauksen kohteena olevan lainan määrästä. Laina-aika olisi enintään 7 vuotta, johon voisi sisältyä enintään kaksi lyhennysvapaavuotta. Takauksen saajalta perittäisiin valtiolle vastaavaa takausmaksua kuin maatalouden investointeihin myönnettävissä valtioneutrauksissa.

Takaukset myönnettäisiin Makerasta, jolle annettaisiin valtuudet myöntää takauksia. Työryhmä arvioi, että valtuuksia takausten myöntämiseen tarvittaisiin 160 miljoonaa euroa enintään 230 miljoonan euron maksuvalmiuslainamäärälle. Työryhmä arvioi, että valtioneutrauksista mahdollisesti valtiolle aiheutuvien nettomenojen kattamiseksi Makeraan tarvittaisiin riskipääomaa 10 miljoonaa euroa. Takauksien myöntämisen perusteista, hakemisesta ja muista hallinnollisista menettelyistä säädettäisiin lailla.

Taloudelliset vaikutukset

Merkittävässä tilapäisissä maksuvalmiusongelmissa arvioidaan olevan 2 000–3 000 maatilaa. Jos takauksen kohteena olevia lainoja olisi 3 000 ja lainat olisivat keskimäärin 76 000 euroa ja takaus annettaisiin 70 prosentille lainapääomasta, takausten myöntämisvaltuuden tulisi olla 160 miljoonaa euroa.

Hallituksen esityksen valmistelun yhteydessä arvioidaan eri tilastolähteisiin perustuen maksuvalmiusvaikeuksissa olevien maatalojen määrää ja takauksien myöntöperusteita valmisteltaessa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että takauksen piiriin tulevilla tiloilla on jatkuvan kannattavan toiminnan edellytykset.

Vuosien 2006–2015 aikana konkurssiin on joutunut vuosittain keskimäärin 28 maatilaa. Tällä vuosikymmenellä konkurssseja on ollut vuosittain keskimäärin 35. Kun seuraavassa arvioidaan takauksiin liittyvää valtion riskiä, konkurssien määrän arvioidaan olevan 15 prosenttia valtioneutrauksen saaneista maataloista, jolloin konkurssseja olisi vuosittain keskimäärin noin 64, mikä on lähes kaksinkertainen määrä 2010-luvulla vuosittain toteutuneiden maatalojen konkurssien määrään nähden. Takauksen myöntämistä seuraavina ensimmäisinä vuosina konkurssien määrä olisi todennäköisesti tätä määrää alhaisempi ja nousisi lainan takaisin maksun aikana. Konkurssien ajoittu-

minen vaikuttaa lainoista valtion maksettavaksi jäävään osuuteen ja takausmaksujen kertymiseen. Jos konkurssi tapahtuu takausjakson alkupuolella, lainaa ei olisi ehditty lyhentää yhtä paljon kuin silloin, jos se ajoittuu takausajan loppupuolelle. Lisäksi on huomioitava, että konkurssiin menneiltä maataloilta ei kerry takausmaksuja.

Taulukossa 2. on esitetty tulokset kolmesta eri vaihtoehdosta, joissa konkurssseja olisi taulukossa 3. esitetyt määrät.

Taulukko 2. Valtiolle perittävät takausmaksut ja valtion takausvastuu nettona

- Vaihtoehtoissa 1 ja 2 konkurssseja keskimäärin 64 kpl vuodessa - Takausten määrä yhteensä 160 milj. euroa 230 milj. euron lainamäärälle - Takausten kokonaismäärä 3 000 kpl	Vaihtoehto 1.	Vaihtoehto 2.	Vaihtoehto 3.
	Konkurssseja keskimääräistä enemmän takausajan alkupuolella: milj. euroa	Konkurssseja keskimääräistä enemmän takausajan loppupuolella: milj. v	Konkurssseja 35 kpl/v (vastaa vuosien 2011–2015 keskimääräistä konkurssimäärää): milj. euroa
Konkurssseista valtiolle aiheutuvat menot yht.	15,8	14,0	8,1
Valtion perimät takausmaksut nettona, yht.	6,9	7,0	7,3
Valtion nettomenot konkurssseista	8,9	7,0	0,8

Taulukko 3. Taulukon 2. vaihtoehtojen laskennan perusteena olevien konkurssien määrät

Vuosi	Vaihtoehto 1.	Vaihtoehto 2.	Vaihtoehto 3.
	Takauksen saaneiden maatalojen konkurssit	Takauksen saaneiden maatalojen konkurssit	Takauksen saaneiden maatalojen konkurssit
2017	70	50	35
2018	70	50	35
2019	70	70	35
2020	70	70	35
2021	70	70	35
2022	20	70	35
2023	20	70	35
Yhteensä	450	450	245

Jos konkurssit toteutuisivat vaihtoehdon 1 mukaisesti, takauksista perittävien takausmaksujen tuotto, kun pankeille maksettavat hoitopalkkiot on vähennetty ja konkurssien takia saamatta jäävät maksut on huomioitu, olisi 160 miljoonan euron takausmäärällä 6,9 miljoonaa euroa koko laina-aikana. Vastaavasti valtiolle konkurssseista aiheutuvia välittömiä kustannuksia syntyisi 15,8 miljoonaa euroa pankeille maksettavien korvausten muodossa. Kun maataloilta perittävät takausmaksut otetaan huomioon, valtion takausvastuu konkurssiin ajautuneiden maatalojen lainoista olisi vaihtoehdossa 1. nettona 8,9 miljoonaa euroa (15,8–6,9 milj. euroa).

Vaihtoehdossa 2 valtion nettomenot olisivat vastaavasti 7,0 miljoonaa euroa ja vaihtoehdossa 3, jossa konkurssien määrä/vuosi on sama kuin keskimäärin 2011–2015, nettomenot olisivat 0,8 miljoonaa euroa.

Toimeenpano ja hallinnolliset vaikutukset

Ehdotuksen toimeenpaneminen edellyttäisi lainsäädäntöhanketta hallituksen esitykseksi eduskunnalle sekä ohjelman luomista ja sen ilmoittamista komissiolle uuden valtioneuvoston toimintajärjestelmän hyväksymiseksi. HE voitaisiin valmistella siten, että se annettaisiin syysistuntokaudella 2016. Komissio on ilmoittanut voivansa käsitellä jäsenval-

tioiden ilmoitukset ohjelmiksi nopeutetussa aikataulussa, jos ne täyttävät komission antaman rahoitusohjelmamallin edellytykset. De minimis -ehtoisen tuen myöntäminen ei edellytä valtiontuki-ilmoitusta. Komission rahoitusohjelmasta antaman mallin tietojen mukaan tuen myöntämisen tulisi olla rajoitettu vuoteen 2016.

Toimeenpano sitoo ministeriön, Maaseutuviraston ja ELY-keskusten htv -resurssia muulta valmistelulta. Järjestelmän täytäntöönpanossa tulee myös huomioida, ettei se saa kohtuuttomasti kuormittaa tuen hakijaa tai hallintoa. On todennäköistä, että ELY-keskuksissa lainan myöntämisestä vastaavat samat henkilöt, jotka vastaavat maatilojen rakennetukien myöntämisestä, eikä näiden tukien myöntämistä saisi vaarantaa uudella tukijärjestelmällä. Joka tapauksessa uusi väliaikainen tukiohjelma ja kansallinen tukijärjestelmä lisäävät hallinnon taakkaa ja kustannuksia. Näin ollen esitys ei ole yhdenmukainen sääntelyn määrän vähentämisen ja hallinnollisen taakan keventämisen tavoitteiden kanssa. Hallinnon tietojärjestelmänä pyritäisiin hyödyntämään Rahtu-tietojärjestelmää. Toimeenpano vaatii joitain muutoksia myös pankkien tietojärjestelmissä.

3.2 Lainojen maksuhelpotukset

Toisena keinona tilojen maksuvalmiustilanteen helpottamiseksi työryhmä selvitti maataloilla olevien korkotuki- ja valtionlainojen lyhennyslykkäysten ja korkovapausvuosien lisäämistä.

Rakennetukilain ja sitä edeltäneen rahoituslain nojalla luotonantaja voi myöntää lainojen lyhennyslykkäystä yhteensä enintään viisi vuotta, jos tämä on tarpeen tuen saajan tilapäisten taloudellisten vaikeuksien vuoksi. Maksuhelpotusten myöntäminen on katsottu perustelluksi mm. viljelijän sairauden tai kuoleman, tulipalon, vesivahingon, merkittävän satovahingon tai eläinten sairastumisen vuoksi. Myös keskeisten tuotantopanosten merkittävä hinnan nousu (esimerkiksi öljyn hinta kasvihuoneyrityksissä), tuottajahinnan merkittävä ja nopea lasku (maito, sianliha ym.), opiskelu jne. ovat olleet perusteita maksuhelpotuksille. Käytännössä maksuvalmiusongelmien syyt saattavat olla hyvinkin moninaiset.

Rahoituslain nojalla myönnettyssä lainoituksessa kaikki lyhennysvapaat on käytetty noin 250 lainassa, joiden takaisin maksamatta oleva pääoma on noin 28 miljoonaa euroa. Sellaisia lainoja, joissa lyhennysvapaita on käyttämättä enintään vuosi, on lisäksi noin 290 kpl ja niiden jäljellä oleva pääoma on noin 22 miljoonaa euroa. Niitä lainoja, joissa lyhennysvapaat on käytetty tai niitä on jäljellä enintään vuosi, on yhteensä 535 kpl, joiden takaisin maksamatta oleva pääoma on noin 50 miljoonaa euroa (noin 7 prosenttia koko rahoituslain mukaisesta jäljellä olevasta lainakannasta). Rakennetukilain nojalla myönnettyssä lainoituksessa työryhmän arvion mukaan nykyisin sallittu enimmäismäärä lainojen lyhennyslykkäyksiä on käytetty pienellä osalla tiloista. Etenkin sikatiloilla alhainen tuottajahintataso on aiheuttanut maksuvalmiusongelmia jo pidempään ja osa tiloista on joutunut turvautumaan lyhennyslykkäyksiin. Tässä tilanteessa maksuvaikeuksissa oleville tiloille yksi toimiva sopeutumiskeino on lisätä mahdollisuuksia lyhennysten lykkäysvuosiin.

Rahoituslain nojalla myönnettyyn valtionlainaan on lainansaajan tilapäisten taloudellisten vaikeuksien lieventämiseksi ollut mahdollista myöntää myös korkovapautta enintään kaksi vuotta kerrallaan, yhteensä kuitenkin enintään viisi vuotta. Myös mahdollisuus korkovapausvuosien lisäämiseen voisi helpottaa vaikeuksissa olevien tilojen sopeutumista.

Työryhmä esittää, että rakennetukilain ja sitä edeltäneen rahoituslain nojalla myönnettyjen valtion- ja korkotukilainojen lyhennysten maksun lykkäysvuosien sekä valtionlainojen korkovapaavuosien kokonaismäärää lisättäisiin kolmella vuodella yhteensä kahdeksaan vuoteen. Korkotuen tai korkoetuuden määrää ei kuitenkaan nostettaisi siitä, mitä tuensaajalle on alun perin myönnetty. Perusteet lyhennyslykkäysten ja korkovapaiden myöntämiselle säilyisivät ennallaan.

Taloudelliset vaikutukset

Valtionlainoja ja korkotukilainoja koskeissa tuensaajakohtaisissa myöntöpäätöksissä valtionlainojen korkoetuudelle tai pankkilainojen korkotuelle on asetettu euromääräinen enimmäistuki, jota ei saa ylittää. Lykkäysmahdollisuuksia lisättäessä korkotuen tai korkoetuuden määrää ei nostettaisi siitä, mitä tuensaajalle on alun perin myönnetty, joten korkoetuuden tai korkotuen loppuessa lainoista on maksettava täyttä korkoa.

Valtion talousarviosta rahoitettavat korkotukimenot aikaistuvat sen vuoksi, että korkotukea maksetaan myös lykkäyksen takia maksamatta olevan pankkilainan lyhennyksen osalta. Korkotukimenot voivat koko laina-ajalta laskettuna myös kasvaa siinä tapauksessa, jos myönnetty korkotuki ei ilman lykkäyksiä tulisi kokonaan käytetyksi.

Makeran korkotulot sen varoista myönnettyistä valtion lainoista siirtyisivät korkovapauden myöntämisen takia korkovapausvuotta seuraaville vuosille ja korkotulot voivat kokonaisuudessaan vähetä, jos myönnetty korkoetus ei tulisi ilman lykkäyksiä kokonaan käytetyksi.

Pankki- ja valtionlainojen lyhennysten lykkäysten lisääminen nostaisi korkotukimenoja ja valtionlainoissa korkoetuuden käyttöä yhteensä noin 0,2 miljoonalla eurolla/vuosi, jos tarkastellaan vain niitä lainoja, joissa lyhennyslykkäykset on jo käytetty kokonaan ja oletetaan, että uutta lykkäysmahdollisuutta käytetään kaikissa näissä lainoissa. Jos edellisten lisäksi huomioidaan ne lainat, joissa lykkäyksiä on jäljellä enintään yksi vuosi ja näissä lainoissa hyödynnettäisiin myös uudet lykkäysmahdollisuudet, korkotukimenot ja valtionlainoissa korkoetuuden käyttö kasvaisivat yhteensä noin 0,4 miljoonalla eurolla/vuosi. Valtiontalouden tasolla lykkäysten lisäämisellä ei ole suurta taloudellista merkitystä, mutta tilatasolla lainan lyhennystä lykkäämällä eteenpäin voidaan parantaa maksuvalmiutta.

Toimeenpano ja hallinnolliset vaikutukset

Ehdotuksen toimeenpaneminen edellyttää lainsäädäntöhanketta hallituksen esitykseksi eduskunnalle sekä valtioneuvoston päätöksen jättämisestä Euroopan komissiolle aiemmin ilmoitetun valtioneuvoston päätöksen muuttamiseksi. Toteutus edellyttäisi voimassa olevan rakennetukilain muuttamista sekä osin kumotun maaseutuelinkeinojen rahoituslain tai sen muuttamisen voimaansaattamista annetun lain muuttamista. Lakien muutokset voitaisiin toteuttaa samalla hallituksen esityksellä kuin uusi valtioneuvoston päätös.

4. Korkotuen tarpeellisuus

Maksuvalmiuden kannalta tärkeintä on tilapäisen rahoituksen saatavuus kohtuullisella korolla.

Tämän hetkisten ennusteiden mukaan yleinen korkotaso säilyy nykyisellä alhaisella tasolla vielä ensi vuonnakin ja myös sen jälkeen korkotason nousu lienee hidasta. Jos tiloilla on mahdollisuus saada suurimmalle osalle maksuvalmiuslainaa valtiontakaus, tämä todennäköisesti pitää lainojen korkotason kohtuullisella tasolla ja tästä syystä maksuvalmiuslainoille ei olisi tarvetta maksaa korkotukea.

Työryhmä ei esitä, että maksuvalmiuslainoille myönnettäisiin korkotukea, jos valtion takaus voidaan ottaa käyttöön. Jos valtiontakauksissa voidaan käyttää korkeaa takausprosenttia, maksuvalmiuslainojen marginaali olisi todennäköisesti alhaisempi verrattuna tilanteeseen, jossa kyseisille lainoille ei olisi saatavissa valtiontakautta, koska valtion takauksen johdosta pankkien riski tappioista pienenee.

Jos valtiontakausjärjestelmää ei kuitenkaan toteutettaisi, tätä korvaavana keinona työryhmä esittää korkotuen myöntämistä uusille maksuvalmiuslainoille.

Vaikka lainojen korot tällä hetkellä yleisesti ottaen ovat alhaalla, luoton hintaan vaikuttaa oleellisesti yrityksen taloudellinen asema. Kun kyseessä ovat maksuvalmiuslainat, on todennäköistä, että pankkien luokituksen seurauksena näiden lainojen kustannus ilman valtiontakautta olisi korkeampi kuin esimerkiksi investointia varten otettavissa luotoissa. Tässä tilanteessa tilojen rahoituskustannuksia voitaisiin pienentää korkotuen avulla.

Korkotuki jouduttaisiin ilmeisesti myöntämään de minimis -tukena. Tämä selvitettäisiin komission kanssa rahoitusohjelmasta käytävien neuvottelujen yhteydessä, jos korkotukijärjestelmä otettaisiin käyttöön.

Taloudelliset vaikutukset

Jos maksuvalmiuslainojen korkotukijärjestelmä otettaisiin käyttöön, valtion talousarviossa momentin 30.10.41 (Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki) päätösosassa annettaisiin valtuus myöntää korkotukea enintään 250 miljoonan euron maksuvalmiuslainamäärälle. Tämän vuoksi korkotukilainojen myöntövaltuutta, joka on 250 miljoonaa euroa, ei tarvitsisi nostaa, koska vuodelta 2016 siirtyy ensi vuodelle käyttämätöntä myöntövaltuutta vastaava määrä.

Jos maksuvalmiuslainojen kokonaiskorko olisi vähintään 4 prosenttia, korkotuen ollessa 3 prosenttia, 250 miljoonan euron suuruinen maksuvalmiuslainojen myöntämisvaltuus seitsemän vuoden laina-ajalla (johon sisältyisi kaksi lyhennysvapaa-vuotta) aiheuttaisi korkotukimenoja yhteensä 32 miljoonaa euroa, jos korkotukiaika olisi ensimmäiset 5 vuotta lainan nostosta lukien.

Toimeenpano ja hallinnolliset vaikutukset

Vastaavat pääosin kohdan 3.1 (Valtiontakaukset maksuvalmiuslainoille) vastaavia vaikutuksia.

Liite

Komissiolle toimitettavat tiedot ja ehdot rahoitusohjelmaksi väliaikaisen maksuvalmiustuen myöntämiseksi maito-, sika- ja hedelmä-/vihannesalan tuottajille (Temporary crisis support_bridge liquidity gaps)

CHECKLIST

Information to be provided for the assessment on the basis of Article 107(3)(c) TFEU of temporary State aid schemes set up to help farmers to bridge acute but temporary liquidity gaps caused by the market crisis in the [dairy / pig meat / fruit and vegetable] sector

A. Specific conditions	
	• Macroeconomic data to show downturn in the [dairy / pig meat / fruit and vegetable] (decrease in producer prices, financial situation of agricultural undertakings, etc) which show that this sector is considerably hit by the market crisis. • Data showing that farmers in the sector are facing a liquidity shortage which is acute but temporary and is caused by the various challenges that have hit that sector (e.g. Russian ban, abolition of milk quotas, etc.).
	Is the objective of the aid scheme to help farmers to bridge acute but temporary liquidity gaps caused by the market crisis in the sector?
	What is the design of the scheme?
	• Who are the beneficiaries (which sector is concerned)? • Is the scope of the aid scheme limited to SMEs? • Estimated number of beneficiaries?
	Is the granting of the aid limited to 2016?
	• Is the aid in the form of a loan or a guarantee? • Is the aid transparent (i.e. gross grant equivalent calculated in accordance with reference rates or safe harbour premiums laid down in horizontal State aid rules¹ [<i>alternatively</i>: calculated by way of applying <i>mutatis mutandis</i> Article 4 of Regulation (EU) No 1408/2013] or an already approved calculation method with aid reference number).
	• Is the loan or guarantee limited to what is strictly necessary in order to help the beneficiaries to overcome a temporary liquidity shortage? • The maximum aid amount per beneficiary cannot in any case exceed or gross grant equivalent of EUR 15 000.
	Total budget and annual budget?
	National legal basis?

¹ Communication from the Commission on the revision of the method for setting the reference and discount rates (2008/C 14/02); Commission Notice on the application of Articles 87 and 88 of the EC Treaty to State aid in the form of guarantees (2008/C 155/02)

B. Common assessment principles under the agricultural State aid Guidelines²	
	<i>Common objective:</i> • How can the scheme be considered to contribute to the long-term development and viability of the [dairy / pig meat / fruit and vegetable] sector? • Is the aided activity expected to have an environmental impact? If so, can the MS demonstrate that the aid measure will not result in an infringement of applicable EU environmental protection legislation.
	<i>Need for State intervention:</i> How is it shown that the aid can bring about a material improvement that the market cannot deliver on its own? (This can in particular be shown if the beneficiaries would not receive financing from the market – problem of access to finance)
	<i>Appropriateness of the aid measure:</i> The aid instrument can be considered to be appropriate if it is shown that the sector is considerably hit by the market crisis and that the aid has a clearly defined objective related to acute but temporary liquidity shortage, is limited to SMEs, the granting of aid is limited to 2016 and the aid amount per beneficiary is proportionate and does not exceed the maximum aid amount of EUR 15 000.
	<i>Incentive effect:</i> • Confirmation that the beneficiary will submit an aid application before the granting of the loan or guarantee and that the application contains at least the applicant's name and the size of the undertaking.
	<i>Proportionality:</i> • Can the MS demonstrate that the aid amount per beneficiary is limited to what is strictly necessary to help the farmer to overcome the temporary liquidity gap? • Are the aid amounts based on elements that are verifiable, based on figures established by appropriate expertise with clear indication of the source? • Are all figures gross (i.e. taken before any deduction of tax or other charges)? • Are the aid amounts calculated in a way that does not lead to overcompensation? • Confirmation that the maximum aid amount per beneficiary does not exceed a gross grant equivalent of EUR 15 000. This applies also where a MS set up more than one loan and/or guarantee scheme serving different objectives.
	<i>Avoidance of undue negative effects on competition and trade between MS:</i> The aid instrument can be considered to be appropriate if it is shown that the sector is considerably hit by the market crisis and that the aid has a clearly defined objective related to acute but temporary liquidity shortage, is limited to SMEs, the granting of aid is limited to 2016 and the aid amount per beneficiary is proportionate and does not exceed the maximum aid amount of EUR 15 000.

² Part I, Chapter 3 of the European Union Guidelines for State aid in the agricultural and forestry sectors and in rural areas 2014 to 2020 (2014/C 204/01) ("the Guidelines")

	<i>Transparency and reporting:</i> Confirmation that the principle of transparency is respected ³ .
C. General State aid principles	
	Confirmation that the aid will only be granted to firms which were not in difficulty (as defined in point 35(15) of the agricultural Guidelines) on 1 September 2015 ⁴ .
	<i>Deggendorf principle:</i> Confirmation that the aid will be suspended if the beneficiary still has at its disposal an earlier unlawful aid that was declared incompatible by a Commission decision ⁵ .
	Confirmation that the aid is not directly or indirectly linked to measures breaching other provisions of the TFEU, notably as regards the free circulation of goods.
D. Lawfulness of the aid	
	Has the implementation of the aid scheme already started?
E. Other information	
	Is the aid scheme financed by parafiscal levies? If so, the notification should provide information on the system of financing.
	In case of urgency, does the MS accept to have the decision adopted in a language widely used internally by the Commission's services (e.g. English)?
	Confirmation that the notification does not contain business secrets?

³ Points 128, 131 and 132 of the Guidelines

⁴ Point 26 of the Guidelines

⁵ Point 27 of the Guidelines

Maa- ja metsätalousministeriön vuonna 2016 julkaisemat työryhmämuistiot
Arbetsgruppspromemorior publicerade av Jord- och skogsbruksministeriet år 2016

2016:1 Rehu-, lannoitevalmiste- ja siemenkauppalainsäädännön
vahingonkorvaussäännösten selvitystyöryhmän raportti

